

[1353 Op it mêd 1-2]

Frank Suurenbroek & Marlou Schrover, 'A separate language, a separate identity? Organisations of Frisian migrants in Amsterdam in the late nineteenth and early twentieth centuries', Journal of Ethnic and Migration Studies 31 (2005), 991-1005.

In hûndert jier lyn wiene der yn Amsterdam mar leafst 13 Fryske “kriter”. Yn dit artikel wurdt sjen litten dat soks net allinne gearhong mei in grutte migraasjestream yn dy jierren, mar ek mei de opgong yn dy tiid fan ‘e Fryske Beweging yn it heitelân sels. Dy hie ek belang by stipe en oanhing bûten de provinsjegrinzen. Ien en oar kin net ferklearre wurde sûnder in sterk idintiteitsbesef dat ûnder de Friezen libbe, dat him sintrearre om it bestean fan ‘e eigen taal. Ut oare provinsjes wei wie der ek wol sterke migraasje, mar de organisaasjefoarming wie dêr navenant minder. De drokbesochte kritejûnen wiene der oars net inkeld foar de ideology. Se holpen om de ûnwennigens te ferdriuwen, en wiene ek tige gaadlik om oan in libbenspartner te slagjen: in grut part fan ‘e migranten wie noch frijfeint of frijfaam.

(siebren dyk)

Rolf H. Bremmer Jr, 'Footprints of monastic instruction: a Latin psalter with interverbal Old Frisian glosses'.

Yn: Sarah Larratt Keefer & Rolf H. Bremmer Jr (útj.), Signs on the edge. Space, text and margin in medieval manuscripts. Paris-Leuven-Dudley, Ma (2007), Peeters, 203-233.

De skriftlike oerlevering fan it Aldfrysk begjint mei in ûnfolslein bewarre bleaun bifolium út in Latynsk psalter mei yn de Latynske tekst opnommen glossen, dy't – ek al is it net fan alle wurden – in oersetting yn it Aldfrysk jouwe. Bremmer syn tige krekt ûndersyk fan ‘this precious monument’ smyt in oantal dingen op: it fragmint komt nei alle gedachten út in psalter dat brûkt waard om novisen de psalmen te ûnderwizen (sjoch ek de titel fan it artikel), it is skreaun troch ien en net troch twa skriuwers, lykas oant no ta tocht waard, it kin datearre wurde om 1200 hinne, de taalfoarm fan de glossen kin net mei wissichheid oan de Ommelannen tawiisd wurde, mar komôf fan de tekst út dat gebiet is dochs wol it meast wierskynlik, en der binne yn de glossen spoaren fan Saksyske ynterferinsje te finen.

(oebele vries)

Goffe Jensma, 'How to deal with holy books in an age of emerging science. The "Oera Linda Book" as a New Age bible', Fabula 48 (2007), 229-249.

US WURK LVIII (2009), p. 63

Wa't Goffe Jensma syn dissertaasje oer it Oera Linda Boek wat te tsjok fynt, kin foar in knaphandige gearfetting goed terjochte yn dit troch De Gruyter útjûne tydskrift foar folksferhalestúdzje. De ynhâld fan it OLB, de histoaryske gong fan saken, de resepsje, de literêre kwaliteiten, de teologyske ynterpretaasje en it auteurskip, alles komt moai koart oan 'e oarder. Wat oars opfalt is dat Jensma yn it Ingelsk like barok skriuwe kin as yn it Nederlânsk.

(siebren dyk)

Anne Dykstra, 'Het Lexicon Frisicum (1872) als uiting van cultureel nationalisme', It Beaken 69 (2007), 97-117.

Wurdboeken hiene yn 'e njoggentjinde ieu faak in rol yn 'e naasjefoarming, en kinne sa sjoen wurde as in utering fan kultureel nasjonalisme. Neffens Dykstra giet dat foar Halbertsma syn *Lexicon Frisicum* mar foar in part op. Sa wie it allinne al fanwegen de fiertaal Latyn eins net yn it foarste plak ornearre foar de Friezen sels, droech it troch syn ûnlykwichtige stavering no net fuortdaliks by ta standerdisearring, en wie it net al te benaud om frjemde wurden op te nimmen. Oan 'e oare kant droech it wurdboek troch syn rju omtinken foar folkskundige brûkmen wol by ta it fersterkjen fan it Fryske kultureel erfgoed, en joech it benammen yn syn foarbyldsinnen in posityf byld fan 'e Friezen.

(siebren dyk)

Durk Gorter, Cor van der Meer & Alex Riemersma, 'Frisian in the Netherlands'. Yn: Guus Extra & Durk Gorter (útj.), Multilingual Europe: facts and policies. Berlin & New York (2008), Mouton de Gruyter, 185-206.

Der binne sa troch de jierren hinne al in bulte oersjoggen fan de Fryske taal-sitewaasje ferskynd, mar der wie sa't it liket dochs noch romte foar wer ien. De leafhawwer fan it sjenre kin dus mar wer te gast gean oan in koart histoarysk oersjoch, de behearsking fan it Frysk yn ferstean, praten, lêzen en skriuwen, en dat ek noch neffens âldens. Paragraaf 3 is wijd oan it brûken fan it Frysk yn wurdboeken, grammatika's, rjochtspraak, nammejouwing, media, kultuer, reklame en sûnenssoarch. Paragraaf 4 giet hielendal oer it Frysk yn it ûnderwiis. Dat smyt gjin fleurige ferhalen op, mar yn 'e konklúzje falt dochs noch te lêzen dat it Frysk de 21ste ieu nei alle gedachten wol oerlibje sil. It falt oars op dat neffens de reputaasje fan 'e útjouwer de bibliografyske ferwizings yn it artikel wat de sloarderige kant neist binne.

(siebren dyk)

Hermann Niebaum & Henk Bloemhoff (útj.), Er was eens ... Vriendenboek voor Jurjen van der Kooi. Oldeberkoop / Berkoop (2008), Stichting Sasland.

Jurjen van der Kooi woe by syn ôfskied fan it Nedersaksysk Ynstitút perfoarst gjin feestbondel, en krige

dêrom in ... *Liber Amicorum*! Wol moat sein wurde dat de bydragen yn dit “Vriendenboek” mei yn trochsneed fiif siden oan ‘e koarte kant binne, mar dat betsjut miskien ek wol wer dat der noch minder fan hingjen bliuwt as de stikken yn in gewoane feestbondel. Inkeld de bydragen dy’t foar de frisistyk fan belang binne, wurde hjir synjalearre. Henk Bloemhoff pleitet foar ferlykjend dialektysk ûndersyk nei idioom, en ûntdekt dat der datoangeande aardich wat parallellen binne tusken de Stellingwerpen en it “Friese Friesland”. Germen J. de Haan hâldt út dat de Fryske idintiteitsbelibbing altyd sosjaal-neutraal west hat, dus ek yn ‘e tiid tusken midsieuwen en romantyk. Siemon Reker stelt in pear fragen oer de stavering fan it Frysk, dy’t al yn it selde stikje troch Pieter Breuker beândere wurde. Dy muoit it noch altyd dat brekking net konsekwint yn ‘e stavering oanjûn wurdt. Der binne twa wurdstúdzjes. Dy fan Lex Schaars oer *eart*, *oart* ‘ôffal’, in wurd dat ek yn tal fan oare dialekten foarkomt, stelt net it measte foar. Mar dy fan Willem Visser is nijsgjirrich. Yn ‘e lêste jefte fan Obe Postma syn samle fersen is it eardere wurd *waed*, as dat mei it lidwurd *de* beselskippe waard, omstaverre ta *waard*. Visser pleitet der no foar om dy beslissing wer werom te draaien, op grûn fan geografyske gegevens, mar ek fanwegen it feit dat neutrale plakoantsjuttingen nei ferhâldingswurden yn ‘e datyf kamen te stean, en sa maklik it lidwurd *de* by har krije kinne (ferlykje byg. *de bosk*). It moaiste stik is yn dit boekje foar it lêst bewarre. Dêryn docht Oebele Vries der (ûnder oare) ferslach fan hoe’t in Midfrysk skriuwer noch altyd by it folk fuortlibje koe. (siebren dyk)

Philippus Breuker (útj.), Frysk fan 1550 oant 1801. Oanfollingen. Groningen /Kiel/ Ljouwert (2008), Estrik / Ålstråk 82.

Yn in mienskiplike útjefte fan Ljouwert (Fryske Akademy), Grins (Stifting Freonen Frysk Ynstitút) en Kiel (Nordfriesische Wörterbuchstelle), en mei in dofke fan ‘e Ynteruniversitaire Stúdzjeried Frysk silger, is noch in Estrik útkaam mei Midfryske teksten. Dat alles neffens it idee om alle Frysk foar 1800 út te jaan. Besoarger Philippus Breuker makket dêr oars al in kantteken by: bygelyks losse wurden út tsjerkeboeken of ynfintarissen binne net meinaam, mar it soe neffens him in goed ding wêze as der by it meitsjen fan in Midfrysk wurdboek al omtinken foar sok taalguod komme soe. Likegoed kin men fernimme dat it Midfryske tekstbestân sa njonkenlytsen flink ôfreamme is. Sa steane yn dizze útjefte aardich wat losse sintsjes út fierders Nederlânsktalige juridyske stikken, al binne dy foar leafhawwers fan skellerij net altiten ûnoantreklik. Der binne ek nochal wat farianten fan teksten dy’t earder al ris útjûn binne.

It boek is treflik útjûn, mei in moai wiidweidige ynliding en ferantwurdling fan wize fan útjaan en boarnen. Breuker syn brede kennis fan allegearre anneksen by ditsoarte

US WURK LVIII (2009), p. 65

teksten lit him ôflêze út 'e ynformative fuotnoaten. Oan 'e kreaze útfiering is ek moai ôf te sjen hoe bot oft de technyk foarútgien is om ditsoarte lytsskalige útjeften mooglik te meitsjen. Likegoed is bleaun wat op in eigenaardige wize oan 'e fan Feitsma, Bosma, Hoekema en Van der Kooi besoarge stinsele en fotokopiearre foargongers ek al sa'n oanlûkingskrêft joech: it aspekt fan it rariteitekabinet. It giet sels noch fierder. Mar hiel selden sille jo boeken tsjinkomme mei teksten dy't ynhâldlik op sa'n tafallige wize byinoarbrocht binne. Dat makket dy rige op in ûnbedoelde wize unyk.

(siebren dyk)

S. van Dellen, Foarriedige katalogus fan de boarnen fan it Midfrysk. Grins (2008). Ferskynd op it ynternet: <http://www.rug.nl/let/onderwijs/talenenculturen/friesetaalcultuur/catmidfrysk.pdf>

Yn *Us Wurk* is yn 1955 en 1957 troch A. Feitsma alris in oersjoch fan Midfryske teksten jûn. Sûnt hawwe noch allegearre útjeften mei Midfryske teksten it ljocht sjoen dat it waard tiid om dy listen by de tiid te bringen. Of, sa't besoarchster Saakje van Dellen it koart mar krêftich formulearret: "Alhoewol't yn de takomst hjir of dêr mooglik noch fragmintjes fûn wurde sille, is mei it ferskinen fan *Estrik LXXXII* it systematysk sammeljen foltôge. Foar ús is dat reden om no in foarriedige katalogus oan te bieden op de folsleine samling. Wy binne fan betinken dat soks net allinnich nuttich is foar ûndersikers fan it Midfrysk, mar dat de katalogus ek fertuten dwaan sil as der nochris in nij stikje tekst fûn wurde mocht. It is tige praktysk as immen dy't nij Midfrysk materiaal fynt yn ien komputerbestân sykje kin oft it stik al bekend is". De 137 siden tellende katalogus is kroanologysk oardere, en is hjir en dêr opsnolke mei scans fan 'e orisinele boarnen. Dizze nuttige útjefte is opdroegen oan Jurjen van der Kooi.

(siebren dyk)

Anne Dykstra, 'Joost Halbertsma's veldwerk voor het Lexicon Frisicum (1872)'. Yn: Lo van Driel & Theo Janssen (útj.), Ontheven aan de tijd. Linguistisch-historische studies voor Jan Noordegraaf bij zijn zestigste verjaardag. Amsterdam & Münster (2008), Stichting Neerlandistiek VU & Nodus Publikationen, pp. 181-190.

Halbertsma gong by it sammeljen fan materiaal foar syn wurdboekwurk trochtocht te wurk, sa docht bliken út opmerkings fan himsels en fan syn soan Tsjalling. Hy gong benammen te seil op mûnling taalgebrûk, en besocht dat ek bewust oan syn ynformanten te ûntfytmanjen. Dy ynformanten socht er oars ek it leafst ûnder de gewoane plattelânsbefolking. Hy hie al each foar de in hûndert jier letter troch Labov formulearre *observer's paradox*, dy't ynhâldt dat ynformanten har oars begjinne te hâlden as se ienris yn 'e rekken krije dat se obstrewearre wurde.

(siebren dyk)

Tjeerd de Graaf, Nicholas Ostler & Reinier Salverda (útj.), Endangered languages and language learning. Proceedings of the conference FEL XII. Bath & Ljouwert (2008), Foundation of Endangered Languages & Fryske Akademy.

De tolfte konferinsje fan ‘e Foundation of Endangered Languages is op 24-27 septimber 2008 holden yn Ljouwert. Yn it grutte tal lêzings spile it Frysk net swak by, docht út ‘e flot ferskynde kongresbondel bliken. Sa docht Alastair Walker yn “How can an academic institution help support an endangered language?” (pp. 11-17) wiidweidich ferslach hoe’t it lytse Fryske ynstitútsje yn Kiel him yn ‘e rin fan ‘e jierren ward hat om it Noardfrysk te helpen. Walker beklammet dêrby de positive rol fan fjildwurk, ek troch studinten, en hy hat in skerp each foar it belang fan netwurken en polityk. Eric Hoekstra en Bouke Slofstra nimme yn “How majority languages influence minority languages: the linguistic mechanisms and some consequences for language maintenance through education” (pp. 31-37) in praktysk stânpunt yn as it giet om ‘e fraach wat der yn lessen Frysk krekt leard wurde moatte soe. Se roppe de ûnderwiislju op om har te beheinen ta dingen dy’t learber binne en dy’t ek yn ‘e gewoane kommunikaasje tapasber binne. It omtinken foar bygelyks dochs net brûkte faktermen (lykas allegearre biologyske nammen), wurden út ‘e ICT-wrâld dêr’t it de mearderheidstaal ek al net fan slagget om se te ûntingelskjen of dochs al ynfrekwiinte tiidwurdkloften mei fjouwer of mear tiidwurden is neffens har fergriemde muoite. It is oars net sa dat de mannen benaud binne foar in distansearjende opstelling. Hindrik Sijens fertelt yn “How information and communication technology (ICT) can help language preservation and education” (pp. 135-138) it ien en oar *Taalhelp* en *Bernetaalhelp*, ICT-middels mei staveringshiftings- en wurdboekfasiliteiten, en sjocht yn syn koarte bydrage ek noch kâns om de lêzer yn grutte halen op ‘e hichte te bringen fan it Frysk en syn taalsitewaasje. It meast sinyske stik komt grif op namme fan Piet Hemminga. Yn “Some remarks on language maintenance and the implementation of the European Charter for Regional or Minority Languages in the Netherlands” (pp. 211-215) docht er ferslach fan wat der fan dat Charter benammen yn it ûnderwiis net op ‘e hispel komt.

(siebren dyk)

Kees Dekker, Alasdair MacDonald & Hermann Niebaum (útj.), Northern Voices. Essays on Old Germanic and related topics, offered to professor Tette Hofstra. Leuven, Paris & Dudley (2008), Peeters.

De Grinzer heechlearaar Aldgermaansk Tette Hofstra is mei pinsjoen gien, en hat by dy gelegenheid in feestbondel oanbean krigen. It boek befettet mar leafst fiif frisistyske bydragen, dy’t yn in aparte ôfdieling ûnderbrocht binne. Nils Århammar sines (pp. 173-189) is in wurdstúdzje

oer “Was bedeutet *dura and derne, loc and locstef* in den altemsfriesischen Bußtaxen? Mit etymologischen und wortgeographischen Beiträgen zu afries. *derne, andern* und *(lok-)stef*”. Hy hâldt út dat *derne* net in rútsje is, sa’t Van Helten en neifolgers hawwe woene, mar in “Türpfosten”. Foar de *locstef* komt er, mei help fan in noch oerlevere wurd yn it Hilgelânsk, op wat soartgelikens út.

Rolf Bremmer jout yn “Saxon loans in Rüstring Old Frisian” (pp. 191-201) tusken de rigels troch nochal wat krityk op Boutkan en Siebinga har etymologysk wurdboek op dat dialekt. De measte lienwurden blike te krijen te hawwen mei hannel en tsjerke. De útgong *-on/-un* foar oars Aldfrysk *-um/-em/-im* foar de datyf pluralis hâldt Bremmer, yn tsjinstelling ta wat Ârhammar al ris útholden hat, net foar in ynterferinsje mar foar in eigen Rüstringer lûdûntjouwing.

Oebele Vries ferfettet in rige stúdzjes oer wurd en saak yn benammen Aldfryske oarkonden. Yn “*In een werheyde dissis meckbrewis. Altfriesische Eheverträge, insbesondere ihre Terminologie*” (pp. 241-264) komt diskear it houlik op it aljemint. Nei in mear histoarysk part, dat benammen de juridyske kant fan ‘e oerienkomst behannelet, krije yn it twadde diel de Aldfryske termen foar ûnder oare de oerienkomst sels, de oarkonde dy’t ien en oar fêstleit, de lju dy’t by de plechtichheid in funksje hawwe en de ekonomyske gefolgen fan it bûn it omtinken.

In aardich minder toar ûnderwerp behannelet Jurjen van der Kooi yn “Wellerismen in Friesland” (pp. 203-227). It docht bliken dat der yn Fryslân in lange tradysje fan sei-sprekwurden bestiet. De earsten dûke al op by Burmania, mar Van der Kooi lit sjen dat der ek noch altyd nije bymakke wurde. Yn fjouwer paragrafen, aldergeloks yllustrearre mei in fracht oan foarbylden, wurdt neier yngien op ‘e struktuer fan it sjenre, de relaasje mei itige sprekwurden en mei folksferhalen, de samlers c.q. oerlevering en de mjitte oan eigenheid fan ‘e Fryske sei-sprekwurden. Dy eigenheid is der yndied foar in part, al is der ek in soad mienskipliks mei benammen it platdútske gebiet.

De meast kurieuze bydrage yn ‘e frisistyske ôfdieling komt op namme fan ‘e Ingelskman Patrick V. Stiles. Yn “Johann Friedrich Minssen: Frisian scholar, neighbour of Bismarck, and host of the young Churchill” (pp. 229-240) beskriuwt er koart it libben fan ‘e man dy’t op in stuit te jong wie om dûmny te wurden, en dêrom as tiidkoarting mar fjildwurk die yn Sealterlân. Syn oantekens bedarren mar foar in part yn Ehrentraut syn *Friesisches Archiv*; it oerbliuwsel makke in lange reis oant it troch P. Kramer yn it ljocht jûn waard. Minssen sels rekke ek op reis, troude in Ingelsk frommiske en bedarre úteinliks yn Versailles, dêr’t er learaar waard. Dêr kaam it sa út dat de ûndersiker fan in ien fan ‘e lytste talen fan Europa op in stuit buorman fan Bismarck en gasthear fan Churchill waard.

(siebren dyk)

Peter Michael Clemens, Die vier Evangelien auf Sylterfriesisch. Herausgegeben von Dr. Hindrik Brouwer. Kiel (2008), Fach Friesische Philologie / Nordfriesische Wörterbuchstelle der Christian-Albrechts-Universität [= Estrikken / Ålstråke 83].

It bibeloersetwurk fan Clemens (1804-1870) is in moai foarbyld fan ‘e wet fan ‘e remjende foarsprong. By syn dea hied er it hiele Nije Testemint en sels ek de Psalms yn it Sölring oerset, en wie dêrmei op dat stuit dus folle fierder kaam as de Westerlauwerske Friezen. Mar it slagge Clemens net om syn wurk útjûn te krijen, al hat er al besocht om dêrta by syn stambrueren stipe te krijen. Brouwer hat dy skea no ynhelle, al is it spitich dat dat yn dizze útjefte ta de fjouwer evangeeljes beheind bleaun is. Yn syn ynliding jout Brouwer in moai oersjoch fan it libben fan ‘e man dy’t tritich jier lang learaar en oargelist yn Schleswig west hat, en fan syn kontakten mei Westerlauwersk Fryslân. Brouwer giet ek neier yn op Clemens syn taal en oersettechnyk. Opmerklik is dat er njonken Luther syn Dûtske bibeloersetting ek Grykske “Vorlagen” brûkt skynt te hawwen.

(siebren dyk)

De Vrije Fries 88 (2008).

De redaksje fan *De Vrije Fries* docht yn syn foaropwurd de opmerklike konstataarring dat it foar it earst is dat it blêd him op it mêd fan ‘e literatuerwittenskip jout. It giet dan om in bydrage fan Albertina Soepboer oer “Om it wurd: oer it oeuvre fan de dichteres Ella Wassenaer” (pp. 9-30). Soepboer hâldt út dat dy poezij nea goed rjocht dien is, wat se skoot op ‘e ynfloed fan ‘e selsynnommen koartsichtigens fan manlike literatuerlju. De behandeling yn Jelma Knol har boek “*út syn aard wei froulik*” hat oars neffens har in goed sicht op dat wurk ek noch net folle fierder holpen. Soepboer is fan betinken dat Wassenaer har poezij net goed begrepen wurde kin sûnder each te hawwen foar har griffermearde eftergrûn en har frou-wêzen. Der sitte sterk mystike kanten yn har wurk, en der is ynfloed oan te wizen fan ‘e dichters Suster Bertken, Emily Dickinson en tiidgenoate Ellen Warmond, dêr’t sels frou Post-Beuckens har skûlnamme op ynspirearre liket te wêzen.

Yn Anne Dykstra syn “Joost Halbertsma, het Latijn en het Lexicon Frisicum” (pp. 167-188) giet it oer de fiertaal fan Halbertsma syn wurdboek. Dykstra beskriuwt dat de kar fan it Latyn foar wittenskiplike publikaasjes en foar wurdboeken yn it bysûnder yn Halbertsma syn tiid al bot yn it neigean wie, mar dat mocht foar Halbertsma hinnebrûie omdat er in ynternasjonale publyk fan taallearden foar eagen hie. Halbertsma syn behearsking fan it Latyn wie net perfekt. Dy âlde taal joech ek wol ris swierrichheden by de betsjuttingsomskriuwing fan moderne begripen.

(siebren dyk)

US WURK LVIII (2009), p. 69

It Beaken 70 (2008), nûmer 3/4.

Jarich Hoekstra besiket yn “Ta de Let-Aldwesterlauwerskfryske metatesis” (pp. 225-242) oan te toanen dat der yn it westerlauwerske Frysk in folchoarderwiksel fan sjwa en sonorant oan it wurdein west hawwe moat. Hy docht dat op basis fan oerbliuwsels yn it hjoeddeiske Nijfrysk (byg. *kleaune*, *mûne*, *djerre*, *nulle*, *rigele*, *Oebele*), perifeare dialekten (Hylpersk *aple*, *tafle*), mar ek fanwegen frijwat staveringen by Gysbert Japicx (*timpl’e*, *biezme*, *teckne*, *finstre*). Hoekstra wiist der op dat it ferskynsel nij ljocht smite kin op morfologyske ferskynsels as de doetiids-útgong *-ene* (*makkene*, *namene*), op doetiidsfoarmen as *wiene*, *hiene* en *bleaune*, op de bûging fan adjektiven op *-en* (*houtene*, *ferlittene*, *iepepe*) en sels op geografyske eigenskipswurden as *Blijere* (fan *Blije*) en *Sumarre* (*Heide*). As ferklearring foar it foarkommen fan dizze metatesis ûnderstelt er dat it Frysk yn dy tiid ek al syllabisearring en sjwa-synkope hân hawwe moat. Foar de trochsneed lêzer hie dit wichtige artikel der oars by wûn as guon dingen even wat wiidweidiger útlein west hiene, benammen ek omdat it Frysk noch altyd in histoaryske grammatika mist dêr’t jo de dingen maklik yn opsykje kinne. Opfallend is ek dat de term “Midfrysk” mijd wurdt. De oantsjittings “Let-Aldfrysk” en “Ier-Nijfrysk” binne oars in foarútgong neffens de betiizjende oanwenst om “Midfrysk” in oare ynhâld te jaan as de wenstige, sa’t jo tsjintwurdich ek wol sjogge.

Fierderop yn dit nûmer fan *It Beaken* wurdt troch Jessica Knoppers en Renée van Bezooijen ferslach dien fan in ûndersyk nei wurdearring fan ‘e Gooiske R ûnder puberfamkes yn ûnder oare Ljouwert en De Westereen. Dy lykje dy R wol oantreklik te finen, mar omdat allinne de útspraak yn it Nederlânsk ûndersocht is, doarre de auteurs har net te brânen oan in foarsizzing hoe’t it mei dy approksimant yn it Frysk komme sil. Fierders yn dit nûmer besprekken fan Frits van der Kuip syn dissertaasje oer de Burmania-sprekwurden en Renée van Bezooijen har boek *Het raadsel van de ratelaar*.

(siebren dyk)

Goffe Jensma, ‘Minorities and kinships. The case of ethnolinguistic nationalism in Friesland’. Yn: P. Broomans, G. Jensma, H. Vandevoorde & M. van Ginderachter (útj.), *The beloved mothertongue. Ethno-linguistic nationalism in small nations: inventories and reflections*. Leuven (2008), Peeters, pp. 63-78.

Yn dit artikel besiket Jensma in karakteristyk fan it Fryske nasjonalisme te jaan. Hy jout in oersjoch fan ‘e organisaasjes (Genoatskip, Selskip, de ferpyldering dêrnei en úteinliks de tanimmende rol fan ‘e provinsjale oerheid), fan in pear liedende figueren (Halbertsma, Kalma), fan ‘e ûntjouwing fan ideeën en ideologyen, en de feroarjende sosjaal-ekonomyske en steatkundige omstannichheden op ‘e eftergrûn. Neffens Jensma kin it Fryske nasjonalisme yn it begjin

goed ferlike wurde mei oare nasjonalistyske streamings yn Europa, mar rekket it dêrnei hyltyd mear yn himsels keard, en kin it dan ek mar better mei de term regionalisme oantsjuten wurde. Yn 'e tweintichste ieu ferskoot it perspektyf hyltyd mear fan it etnyske nei it lingwistyske, al leit dy taalbeweging wol op Europeesk nivo de swetten út. Mar de minderheidstalen dêr't dan kontakt mei socht wurdt, hawwe de Friezen gjin etnyske bannen mei, sa't earder wol fan 'e Anglo-Saksen en Skandinaviërs foarsteld waard.

(siebren dyk)

Rolf H. Bremmer Jr, "Mine is bigger than yours": the Anglo-Saxon collections of Johannes de Laet (1581-1649) and Sir Simonds D'Ewes (1602-50)'. Yn: Thomas N. Hall & Donald Scragg (útj.), Anglo-Saxon books and their readers. Essays in celebration of Helmut Gneuss's Handlist of Anglo-Saxon Manuscripts. Kalamazoo (2008), Medieval Institute Publications, 136-174.

Yn de tritiger en fjirtiger jierren fan de 17de ieu hâlden de Hollânske keapman De Laet en de Ingelske ealman D'Ewes har beide dwaande mei it kompilearjen fan in Angelsaksysk wurdboek. Bremmer beskriuwt it krewearjen fan dizze beide iere anglosaksonisten en jout dêrby sa sydlings ek omtinken oan harren belangstelling foar it Frysk. Nijsgjirrich is in brief fan De Laet oan D'Ewes út 1640, dêr't er him mei op 'e hichte brocht fan it feit dat der twa soarten Frysk bestienen: ien dy't sterk op it Hollânsk like (it Stedsfrysk) en "an old and obsolete dialect", dat noch op in pear plakken bestie (it 'echte' Frysk dus). Fierders makke er dúdlik dat it net mooglik wie en keapje in Latynsk-Frysk wurdboek, sa't D'Ewes graach wold hie. Yn Appendix I jout Bremmer in oersjoch fan Angelsaksyske manuskripten yn de Halbertsma-kolleksje fan Tresoar.

(oebele vries)

Pieter Breuker, 'Groeten in het Fries'. Yn: V. De Tier, J. Swanenberg & T. van de Wijngaard (útj.), Moi, adieë en salut. Groeten in Nederland en Vlaanderen. Groesbeek (2009), Stichting Nederlandse Dialecten, pp. 45-68.

Om 'e twa jier wurdt der earne yn Nederlân of Flaanderen in "Dialectendag" holden, en dy wurdt altyd beselskippe troch de útjefte fan in "Dialectenboek". De tsiende jefte dêrfan is wijd oan it tema "groetsjen", en it Fryske oanpart is diskear levere troch Pieter Breuker. It is in moai oersjoch wurden fan wat Friezen der sa allegearre by kommen en gean útfloepe. Fariabele faktors as leksikale útwreiding fan 'e groet, de tiid fan 'e dei, de sosjale ôfstân tusken de groetpartners, ferskillen yn âldens en slachte, de omstannichheden fan it groetbarren, beynfloeding út oare talen en sels moderne trends, it komt allegearre oan 'e oarder. Dit ûnderwerp, dat wol by útstek op it snijflak fan it talige en it sosjale leit,

US WURK LVIII (2009), p. 71

wie oant no ta inkeld mar yn it ferbân fan taalrubriken oer skreaun. Allinnich dêrom al is dit artikel in oanwinst.

(siebren dyk)

Trefwoord, tijdschrift voor lexicografie. Jaargang 2009. [http:// www. fryske-akademy.nl /trefwoord](http://www.fryske-akademy.nl/trefwoord)

Op 19 jannewaris 2009 kaam it *Frysk Hânwurdbboek* út. De ynliedende lêzings by dat barren – net it Frysktalige praatsje fan minister Plasterk, nammers – binne gaueftich dêrnei yn it ynternettydskrift *Trefwoord* ferskynd. Marijke Mooijaart wiist yn “Dichter bij de taal kun je niet komen” op ‘e trêften fan in ientalich wurdboek. Se hâldt út de jo de taal der better mei leare kinne, wiist nei in ferliking mei de sitewaasje fan it Nederlânsk ek op de politike aspekten, en besjongt de wille om yn sa’n wurdboek wat om te sneupen. De beide einredakteuren fan it wurdboek, Pieter Duijff en Frits van der Kuip, jouwe yn “Een nieuwe mijlpaal in de Friese lexicografie: het *Frysk Hânwurdbboek*” nei in koart oersjoch fan ‘e skiednis fan ‘e Fryske lexicografy in neiere yntroduksje ta har produkt, dat foar it earst brekt mei de Fryske tradysje om foar it Nederlânsk as beskriuwend taal te kiezen. Se hâlde út dat it nije wurdboek ek in rol spilet yn ‘e fierdere standerdisearring fan it Frysk. De aardichste bydrage is fan Hindrik Sijens. Yn “Bits en bytes, siden en sites – Neologismen en ICT-termen in het *Frysk Hânwurdbboek*” jout er in oersjoch fan hoe’t neologismen yn it wurdboek ferarbeide binne. It docht bliken dat dat ûngelikens dien is. Net allinne jouwe de Fryske staveringsregels ferskillende mooglikheden om Ingelsktalige lienwurden te staverjen, mar ek by de lienoversettings binne der allegearre fariaasjes yn mear of minder oanpassing oan it Frysk. En fansels is der ek noch it ferskynsel dat âlde wurden nije betsjuttings krije kinne.

(siebren dyk)

Nordfriesisches Jahrbuch 2009, Band 44.

De likenis fan ‘e ferlerne soan (Lukas 15: 11-32) wurdt faak brûkt as oersetobjekt by dialektferlykjend ûndersyk. Ut ien fan Jarich Hoekstra syn beide koarte bydragen oan disse jefte fan it Noardfrysk jierboek, “Zwei nordfriesische Übersetzungen des Gleichnisses vom verlorenen Sohn in der Dialekterhebung von Coquebert de Montbret” (pp. 55-61), docht bliken dat soks al in tradysje is dy’t tebekgiet oant yn ‘e Frânske tiid. Doe waard troch it ministearje fan ynlânske saken opdracht jûn om it Frânske taalgebiet en it gebiet dêromhinne ôf te freegjen. Dy iere oersettings hawwe de lêste tiid wer it omtinken krigen, en it is dêrby apart dat der ek út it dochs fier fan Frankryk ôf lizzende West-, East- en Noardfryske gebiet oersettings besteld binne. Hoekstra jout hjir de beide Noardfryske oersettings yn it ljocht. De iene komt út ‘e Mittelgoesharde, en de oare nei alle

gedachten út Fahretoft, yn ‘e súdlike Bökingharde.

Aldere teksten yn it Noardfrysk binne seldsum, en krije dus al gau it omtinken, sa docht ek út Hoekstra syn oare bydrage (pp. 111-114) bliken. In fiifrigelich gedichtsje yn in studintealbum fan 1767 blykt tagelyk de âldste eroatyske poëzy yn it Noardfrysk te wêzen. (siebren dyk)

Pieter Breuker, ‘Dichterlik spul om de pc-bal’, De Keatsfreon 18 (2009), 30-40.

Yn it jierboek dat útjûn wurdt fan “De vrienden van het Kaatsmuseum” stiet in artikel fan tsien siden oer in gedicht fan njoggen rigels. Dat liket ryklik, benammen ek omdat dizze poëzij no just net útsprutsen literêre kwaliteiten liket te hawwen. Mar medium fan publikaasje en yntriizjes op ‘e eftergrûn meitsje it wol ta in nijs-gjirrich gefal. It giet hjir nammentlik om it fers dat yn 1883 op ‘e keningspriis fan ‘e Frjentsjerter PC yngravearre is. Skinker fan ‘e sulveren bal wie de doetiidske Komsaris fan ‘e Kening Van Harinxma thoe Slooten. Hy hie de boel delegearre, mar Pieter Breuker makket oannimlik dat it fers dat de doe dochs net ûnferneamde Waling Dykstra makke hie, him net nei it sin wie, benammen omdat dêryn syn eigen namme net neamd waard. Dat waard dêrnei yn sân hasten noch rjochtbreide troch in gedicht fan doetiidsk diptearre Jacobus van Loon. (siebren dyk)

Dei fan ‘e Fryske Taalkunde.

De Fryske Akademy organisearret op 23 oktober foar de tredde kear in “Dei fan ‘e Fryske Taalkunde”.

Lju dy’t dêr by wêze wolle, of sels in lêzing hâlde wolle, kinne har opjaan by Willem Visser, wvisser@fryske-akademy.nl